

- Рух України: місце в історії і політиці. Матеріали п'ятої Всеукр. наук. конф. (14-15 вересня 2001 р., Одеса). — Одеса, 2001. — 204 с; Народний Рух України: місце в історії і політиці. Матеріали шостої Всеукр. наук. конф. (16-17 вересня 2005 р., Одеса). — Одеса, 2005. — 160 с.
14. Діденко Ю. В. Народний Рух у державотворчих процесах України (1989-2002). — Одеса: Астропринт, 2006. — С. 151.

Анотації

***Барцьось В. В.* Деятельность Народного Руха Украины по разработке социально-экономической программы и ее реализации в процессе украинского государственного строительства (1988–1997): историография и источниковая база.**

В статье проанализирована историография и источниковая база исследования социально-экономической деятельности Народного Руха Украины в процессе создания украинского государства (1988–1997).

***Bartsios V. V.* NRU's activity in the development and practical realization of the social and economic program (1988 — 1997): historiography and sources base.**

In the article the state of the historiography and basic resources of the social-economic activity of NRU (RUKH) in the process of the Ukrainian state forming (1988-1997) are analyzed.

Н. Винник

ВПЛИВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ КРАЮ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ДУМЦІ

Українські громадські об'єднання Галичини — “Просвіта”, Руське (Українське) педагогічне товариство, жіночі, вчительські, студентські, молодіжні й інші організації — наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. виступили самостійними вагомими чинниками суспільного життя краю. Кожне з них виконувало своє покликання, тож їхня поява зумовлювалась об'єктивними потребами національного поступу українців. Утім, з розвитком партійно-політичної системи національні асоціації, з одного боку, почали дедалі активніше втягуватися у сферу впливів різних політичних партій; з іншого боку, останні виступали

безпосередніми ініціаторами й організаторами окремих громадських інституцій з метою поширити свої впливи серед загалу. Все це відповідним чином позначалося на розгортанні національного руху галицького українства у зазначений період.

Питання участі громадських організацій у суспільно-політичному житті Галичини присвячено чимало історичної літератури, в якій ця проблема трактується по-різному, часто суперечливо. Проте вона досі не отримала належного історіографічного аналізу. У зв'язку з цим метою даної статті є спроба узагальнити науковий доробок українських істориків, зокрема з'ясувати здобутки, вузькі місця та подальші перспективи дослідження проблеми. Цим визначається її науково-теоретична значущість. Водночас в умовах розбудови громадянського суспільства в Україні загострюється боротьба політичних партій за впливи на добровільні асоціації різного спрямування. Отже, врахування досвіду, узагальненого в історичній літературі, може сприяти вирішенню цього важливого суспільного питання сучасного державотворення.

До висвітлення окресленої теми дослідники різних періодів підходили з певних науково-методологічних і партійно-політичних позицій. Це підтверджує хоча б такий приклад. У багатьох публікаціях зустрічаємо вислів М. Грушевського з класичної праці “Ілюстрована історія України” про те, що товариства “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл” розворушили народні маси, розбудили в них інстинкти організації і солідарності, що сприяло їхньому пробудженню [1]. Цей вислів патріарха української історичної науки одні автори використовують для доведення їхнього “аполітичного” й “суто просвітнього” характеру, а інші, навпаки, — для показу суспільно-політичної значущості названих інституцій. На нашу думку, не слід вдаватися до таких крайнощів, бо за умов бездержавності й обмеження національних прав українського народу його культурно-освітня, як і будь-яка інша громадська праця, тією чи іншою мірою набиравала політичної спрямованості. За умов австрійського панування питання освіти, школи, економічної самоорганізації виправдано сприймалися як національно-політичні домагання українців, тож вони ставали предметом гострих дебатів у парламенті, спричиняли різного роду маніфестації, інші акти політичного характеру.

Найбільшої уваги дослідники закономірно приділили “Просвіті”— наймасовішій національній установі галицьких українців. Утім, в історіографії значною мірою під впливом праць галицьких авторів міжвоєнного періоду побутує погляд на товариство як “аполітичне”, “позапартійне” і т. ін. Зокрема, голова “Просвіти” й авторитетний ідеолог українського просвітництва М. Галущинський наполегливо проводив думку про всенародний характер “Просвіти”, яка повинна стояти “поза партіями”, виконуючи загальнонаціональні завдання. Він доводив (і визнавав), що товариство лише опосередковано впливає на політичне життя, сприяючи формуванню світогляду широкої громадськості та кристалізації національно-політичної думки [2].

Врешті, підсумовуючи тридцятирічну полеміку довкола питання “політика і “Просвіта”, яка загострилася у зв’язку з прийняттям її нового статуту, М. Галущинський фактично визнав, що товариство не могло стояти осторонь політичної діяльності. Водночас виправдано доводив “химерність” внесення до статуту “Просвіти” положення про заборону вести політичну роботу, оскільки, зазначав він, важко визначити, що під цим розуміють закон, а тим більше урядовці [3].

Схожі думки й трактування зустрічаємо і в працях В. Мудрого [4], С. Перського (С. Шах) [5], які стали основою виданого в діаспорі ювілейного збірника на честь “Просвіти” [6]. Автори, що наполегливо обстоювали таку думку, не могли оминати суперечливі погляди і трактування. До прикладу, В. Мудрий не без пафосу зауважував, що “перед війною, від 1891 р. особливо ж у першому десятилітті [діяльності товариства — авт.], “Просвіта” обіймала вже все наше життя, окрім політичного”. І тут же він зазначав, що вона виховувала народ у національно-патріотичному дусі за допомогою своїх видань, учила його історії, відновлювала патріотичні традиції [7], тобто фактично формувала національно-політичну самосвідомість.

З інших праць випливає явище, яке сьогодні можна було б окреслити як “політикофобія”. Один із перших на нього вказав А. Вахнянин, який факт нечисленного представництва львівських русинів (українців) на установчих зборах “Просвіти” 1868 р. пояснював застереженням, що там обговорюватимуться “укриті політичні цілі”. Свою відмову від головування у товаристві він мотивував тим, що його “зачисляють поневолі до

всіх партій“, а це може стати перешкодою для вступу нових членів. Водночас уже тоді лунала думка, що “Просвіта“ має давати народові розуміння його “становища в державі... супроти уряду і влади“, розпалити “вогонь патріотизму“ [8].

Історики початку ХХ ст. показали, що через нерозвинутість інших національних інститутів у першому десятилітті існування “Просвіти“ вона як найвпливовіша народова організація, в силу об’єктивних причин була змушена охоплювати широкий спектр громадсько-політичних проблем. Той же А. Вахнянин визнавав, що обрання Ю. Лаврівського її головою, було “зручним політичним шагом з нашої сторони“ [9]. І. Белей зазначав, що керівництво товариства не допускало його використання для протекції сумнівних політичних цілей, тому було ухвалено, що просвітянські матеріали слід уміщувати лише в народовській “Правді“, а в “Основі“ Лаврівського, що проповідувала польсько-українське зближення, це робити заборонялося [10]. У літературі достатньо висвітлені наслідки спроби втягнути “Просвіту“ в акцію порозуміння з москвофілами 1870 року, що засвідчило її значущість як загальнонаціонального репрезентанта [див., напр.: 11].

Як бачимо, “літописці“ “Просвіти“ початку ХХ ст. були “розкутішими“ й щирішими у висвітленні (і визнанні) того факту, що діяльність “Просвіти“, поряд із культурно-освітньою та економічною спрямованістю, носила ще й громадсько-політичний характер. Утім, автори 1920-30-х років (як правило, чільні діячі товариства) були змушені всіляко приховувати цей факт, щоб не наразити його на польські репресії. Влада могла вдатися до дій проти “Просвіти“, закидаючи, що та займається діяльністю, яка виходить поза межі статуту.

З появою досліджень, підготовлених на солідній джерельній базі, у другій половині 1990-х років поступово долалися стереотипи щодо “аполітичності“ та “позапартійності“ “Просвіти“; водночас пропонувалися нові оригінальні погляди на цю проблему.

Більшість науковців почали цілком виправдано вказувати на тісний взаємозв’язок, навіть взаємозалежність “Просвіти“ і національно-демократичної течії українського національно-політичного руху. Зокрема, говорячи про його активізацію на рубежі ХІХ — ХХ ст., О. Гринів відзначав активну роль у цьому

процесі провідників “Просвіти” (Ю. Романчука, К. Левицького та ін.). Відтак 1899 року в лоні цього народовецького товариства фактично зародилася Національно-демократична партія (НДП) [12]. А, за думкою О. Цапка, постання названої партії стало навіть кульмінацією політичної діяльності “Просвіти”, яка, перетворившись на початку ХХ ст. у всенародну організацію, крім культурно-освітніх, продовжувала вирішувати суто політичні завдання. Цей висновок науковець аргументував показом активної партійно-організаційної праці просвітянських діячів, приналежних до національно-демократичної течії [13]. У такому контексті В. Чоповський поставив питання про роль і місце “Просвіти” в еволюційному перетворенні народовецької течії у національно-демократичну [14].

Спираючись на документальні матеріали, Ж. Ковба показала негативні наслідки політичної діяльності “Просвіти” в 1905-1907 рр. для всього розвитку товариства; його керівництво закликала відійти від участі в політичних акціях, щоб зосередити зусилля на вирішенні культурно-освітніх й економічних проблем [15]. Однак через глибоку інтегрованість і активність “Просвіти” у всіх сферах суспільного життя Галичини, вона не могла відмовитися від політичної діяльності. У зв’язку з цим відзначмо працю С. Фостун, в якій показано широку цілеспрямовану працю товариства щодо об’єднання всіх політичних і громадських організацій національно-демократичного спрямування [16].

Суспільно-політичний аспект діяльності “Просвіти” дослідники виправдано висвітлюють, зважаючи на вагомий вплив в товаристві греко-католицького духовенства. Так, О. Коновець відзначав, що священники виступали проти радикалізації його діяльності на ґрунті втягування в український національно-визвольний рух. Науковець правильно визначив причину цього явища, яка полягала в їхньому побоюванні втратити через закиди “у політиці” прихильність уряду [17]. Духовенство, як відомо, відзначалося своїми проавстрійськими настроями. Звертаючись до цієї складної проблеми, О. Вітвіцький відзначав, що перебування священників у лавах політичних партій не було поширеним явищем, тому вони й виступали проти політизації “Просвіти”. З іншого боку, він вважав, що за умов складності платформ політичних партій поширення національної ідеї, в

тому числі її політичного сегменту, значно простіше проходило через мережу громадських організацій [18].

В історіографії майже не висвітлено такого факту, як спроба заснувати Українською радикальною партією (УРП) альтернативне “Просвіті” й контрольоване нею просвітянське товариство. Лише К. Левицький у своїй меморіальній праці відзначив намагання її чільників (М. Павлика, І. Франка, Д. Лукіяновича, С. Голубовича) заснувати 1894 року Русько-українське просвітне товариство “Поступ”. Але воно через виразну конкуренцію та протиставлення “Просвіті” одразу занепало [19].

Більш одностайно й категорично історики висвітлюють роль і місце в суспільно-політичному житті Галичини Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ), яке також мало формальний статус громадської організації. Чітке й типове трактування цієї проблеми дали М. Алексієвець та В. Савенко, які відзначали, що хоча НТШ не було політичною партією, а суто науковою установою, навколо нього гуртувалися представники різних політичних партій і течій кінця XIX — початку XX ст., за винятком москвофілів, які взагалі заперечували існування окремої української нації. Автори підкреслили, що, будучи головою НТШ, М. Грушевський постійно боровся проти намагань перетворити Товариство з наукової установи на арену партійної боротьби [20].

Дослідники, які зверталися до такого делікатного питання, як конфлікти серед членів НТШ, як правило, визнавали, що вони точилися не через їхню партійно-політичну заангажованість, а передусім на ґрунті особистих амбіцій та внаслідок непорозумінь у вирішенні внутрішніх справ, пов’язаних, наприклад, з опублікуванням статей, гострими відгуками і рецензіями, авторськими гонорарами, стипендіями тощо (З. Зайцева [21] та ін.).

Більш контраверсійно в історіографії висвітлюється проблема участі в суспільно-політичному житті Руського (з 1912 року Українського) педагогічного товариства (УПТ). Одна частина дослідників (напр., Г. Білавич, Б. Савчук та ін.) відзначає, що, як і “Просвіта”, УПТ вийшло з лона національно-демократичної течії, втім, вони наголошують на негативному ставленні провідників товариства до намагань втягнути його в міжпартійне протистояння та використати у вузькопартійних цілях [22].

Інша частина науковців, виходячи з аналізу громадсько-політичної діяльності українських педагогічних організацій Галичини (УПТ, Взаємна поміч українському вчителюству (ВПУВ) та ін.), аргументовано стверджує, що співпраця їхніх членів-учителів з політичними партіями мала реальний вплив на суспільно-політичне життя і зумовлювалася прагненням обстоювати свої громадянські права. Обґрунтовуючи цю точку зору, дослідниця Л. Шологон показала проведення спільних акцій ВПУВ та НДП. Вона виявила, що саме до національно-демократичної партії належало більшість українських учителів, тоді як у радикальній та соціал-демократичній партіях їхнє членство було зовсім незначним, а серед прихильники москвофільської течії українських учителів не було зовсім. Тісна співпраця з політичними партіями, за думкою Л. Шологон, сприяла тому, що вимоги українських педагогів вносилися до їхніх програмних документів [23].

Значну кількість літератури присвячено діяльності молодіжних пожежно-гімнастичних товариств — “Січі“ і “Соколу“. При цьому дослідники часто розглядають їх як цілком окремі самостійні громадські об’єднання, явно недооцінюючи (чи взагалі ігноруючи) той факт, що вони створювалися для посилення впливів відповідних партійних структур, які повсякчас контролювали їхню діяльність. Водночас автори різних періодів, зокрема й сучасні (І. Андрухів, О. Вацеба, Б. Савчук, В. Чоповський, Б. Трофим’як, Б. Якимович та ін.), аргументовано показали, що на початку ХХ ст. виразне розмежування партійно-політичних впливів існувало лише в цих двох масових організаціях: “Січ“ виникла й діяла під протекторатом УРП; “Сокол“ перебував під впливом НДП. Сам К. Трильовський визнавав, що створення “Січі“, крім прагнення дати селянству нову привабливу форму самоорганізації, від самого початку розглядалось як один із шляхів посилення політичних впливів. Її “зовсім радикальний характер“ проявлявся навіть у головному символі — восьмикутній “Січовій Зорі“, де з обидвох боків серпа стояли літери “Р“ і “П“(радикальна партія) [24].

Історики по-різному оцінюють рівень і наслідки партійного контролю над діяльністю молодіжних організацій. Так, дослідник із українського зарубіжжя П. Феденко обґрунтував тезу, що кероване послом від УРП до віденського парламенту

К. Трильовським товариство “Січ” було покликане насамперед реалізувати партійну ідеологію, зокрема покладені в її основу ідеї М. Драгоманова [25].

Розглядаючи проблему партійного впливу на це товариство, М. Гуйванюк стверджує, що галицькі “Січі” фактично виконували роль осередків радикальної партії в сільській місцевості, причому до них належала найорганізованіша частина селянства. Історик вказав, що протистояння навколо січового руху між радикальною та національно-демократичною партіями переростало у довготривалі політичні конфлікти, зумовлені різним баченням шляхів розвитку молодіжних об’єднань [26].

Б. Якимович окреслив місце й роль “Січі” в національному житті галицьких українців як “унікальні”, бо це товариство сприяло плеканню глибинних народних традицій. Водночас історик показав, що підпорядкованість січового руху УРП стримувала й обмежувала його розгортання. З іншого боку, боротьба за впливи на молодь стимулювала національно-демократичні сили більш активно розбудовувати сокільський рух [27].

В. Чоповський один із перших серед сучасних дослідників показав, що саме підпорядкованість “Січі” радикалам обумовила світський характер товариства (саме по собі унікальне явище серед українського греко-католицького населення Галичини — авт.). Він вважає, що, незважаючи на партійну конкуренцію та боротьбу за електорат, в очах громадськості “Січ” і “Сокіл” постали як рівнопідрядні національні організації. Спираючись на матеріали періодичної преси, історик висвітлив перипетії, пов’язані із заходами щодо об’єднання цих організацій (які, на нашу думку, не мали перспективи, бо ні радикали, ні націонал-демократи добровільно не віддали б свої молодіжні структури до рук політичних опонентів). Проводячи думку, що ці два молодіжні товариства гармонійно доповнювали одне одного в українському суспільно-політичному русі Галичини початку ХХ ст., Чоповський дійшов ще одного цікавого висновку: січовий рух відігравав роль “активізатора і пропагандиста” політичних ідей свого партійного патрона, тоді як сокільський рух виступав у ролі своєрідного “адаптера” національно-демократичної ідеології [28].

Львівська дослідниця О. Вацеба при з’ясуванні обставин, що зумовлювали постання і розгортання діяльності названих

молодіжних організацій, робить дещо інші акценти. Причини виникнення і зростання суспільної значущості “Сокола“ вона вбачає не стільки у підтримці з боку націонал-демократичної партії, скільки у таких зовнішніх та внутрішніх чинниках, як зростання популярності сокільського руху в другій половині XIX ст. серед інших поневолених слов’янських народів; загострення польсько-українського протистояння та розгортання діяльності польського “Сокола“ в краї; загальне піднесення галицько-українського національного руху на межі XIX — XX ст. [29]. Така позиція також правомірна, оскільки виникнення молодіжних організацій не можна мотивувати виключно партійно-політичними інтересами, адже кожна з них мала виконувати своє суспільне покликання, визначене статутом.

Постання в Галичині ще однієї молодіжної інституції — української скаутської організації “Пласт“ — дослідники одностайно пов’язують з актуалізацією потреби військового вишколу молоді напередодні Першої світової війни. Тому вона виправдано трактується як “промільтарна“, “провійськова“ організація, хоча при цьому не слід забувати, що “Пласт“ все-таки ґрунтувався на загальносвітовій скаутській ідеології. Розкриваючи ці та інші аспекти виникнення і розгортання його діяльності, Б. Савчук переконливо показав, що, на відміну від інших молодіжних організацій, “Пласт“ ні формально, ні фактично не підпорядковувався жодній політичній партії [30].

Обмежені рамки статті не дозволяють ширше зупинитися на відображенні дослідниками партійно-політичної боротьби, що точилася навколо інших громадських організацій у Галичині в означений період. Тож лише зауважмо, що науковці звертали увагу на цю проблему при висвітленні діяльності жіночих (М. Богачевська-Хом’як, О. Рибак, Б. Савчук) та студентських (В. Качмар, Р. Ковалюк, В. Мудрий, В. Янів та ін.) товариств. Однак вона з’ясовувалася здебільшого принагідно, в контексті різних аспектів історичного розвитку громадських товариств, тому не стала предметом спеціального дослідження.

Як прикінцевий висновок відзначимо: проблема участі громадських організацій у суспільно-політичному житті Галичини кінця XIX — початку XX ст. та партійної боротьби навколо них знайшла певне відображення в українській історіографії, хоча вона ще не була об’єктом цілісного комплексного дослідження.

Найбільшої уваги історики закономірно приділили “Просвіті“, хоча при з’ясуванні її організаційно-ідеологічного поступу та різнобічної діяльності впливи товариства на процеси суспільно-політичного характеру явно недооцінено. Дослідники повинні враховувати, що хоча “Просвіта“ й вважалася найповажнішою загальнонаціональною установою, домінуючі впливи в ній мали націонал-демократи, тому прихильники радикальної партії брали значно меншу участь в її діяльності й навіть вдавалися до спроб створити альтернативну їй просвітянську інституцію.

Сказане значною мірою стосується і подальших перспектив дослідження історії масових молодіжних організацій. Серед істориків існує розуміння того, що “Січ“була підпорядкована УРП, а “Сокил“— НДП. Утім, при висвітленні їх діяльності не варто вдаватися до тієї чи іншої протилежності, тобто вважати ці товариства простими “партійними“ надбудовами вказаних партійних структур або ж узагалі ігнорувати “партійно-політичний“ чинник їхнього розвитку. Отже, учені повинні з’ясувати, де завершувалися “політичні впливи“ і починалася їх власна діяльність, окреслена статутом.

Загалом, зважаючи на досить високий рівень дослідженості різних аспектів суспільної діяльності згадуваних громадських організацій (лише за роки незалежності українська історична наука збагатилася десятками ґрунтовних монографічних досліджень з цієї проблеми), їхня роль у суспільно-політичному русі та впливи партійних чинників на їхній розвиток залишаються чи не найменш дослідженими. Вважаємо, що назріла потреба підготовки окремого комплексного дослідження, яке б ліквідувало цю прогалину у вивченні такого винятково цікавого явища нашої національної історії.

Джерела та література:

1. Грушевський М. Ілюстрована історія України (АН України, Інститут археології, Інститут історії України. Вступна стаття В. А. Смолія, П. С. Соханя). — К.: Наукова думка, 1992. — С. 485.
2. Галуциньський М. Освітня організація. “Просвіта” // Друкар. Інформаційний календар на 1925 рік. — Львів: Накладом кооперативи “Друкар”. — С. 52-60.
3. Галуциньський М. З приводу ювілею “Просвіти” // Літературно-науковий вісник. — 1929. — Т. ХСІІІ. — Кн. ІІ. — С. 138.
4. Мудрий В. Роля “Просвіти” в українському житті. З приводу

- 60-ліття “Просвіти”. — Львів: Накладом товариства “Просвіта”, 1928. — 19с.
- 5.Перський С. (С. Шах). Популярна історія Товариства “Просвіта” у Львові. — Львів: Просвіта, 1932. — 268 с.
 - 6.Сторіччя Матері “Просвіти“. Нарис історії Матірнього Товариства і огляд просвітніх товариств у Канаді. — Вінніпег, Манітоба, Канада: Накладом Українського Товариства Читальні “Просвіти“, 1968. — 309 с.
 - 7.Нарис історії “Просвіти” / Р. Іваничук, Т. Комаринець, І. Мельник, А. Середяк. — Львів — Краків — Париж: Просвіта, 1993. — С. 19.
 - 8.Вахнянин А. Спомини з життя (посмертне видання) у Львові, 1909. — С. 5,7,9.
 - 9.Там же. — С. 110.
 - 10.Белей І. Двадцять и п'ять лет історії Товариства “Просвіта“. — Львів, 1894 — С. 26.
 - 11.Сторіччя Матері “Просвіти“... — С. 38 — 39.
 - 12.Гринів О. “Просвіта”: історія і сучасність // Літопис Червоної Калини. 1991. — ч. 6. — С. 51.
 - 13.Цапко О. Політична спрямованість діяльності “Просвіт” наприкінці ХІХ — на поч. ХХ ст. // Нова політика. — 1998. — № 5. — С. 10 — 11.
 - 14.Чоповський В. Будителі національного духу. (Діяльність культурно-просвітніх товариств “Просвіта” та “Рідна школа” на західноукраїнських землях (друга пол. ХІХ ст. — 20-30 рр. ХХ ст.). — Львів, 1993. — С. 15.
 - 15.Ковба Ж. “Просвіта” — світло, знання, добро і воля українського народу. — Дрогобич: Відродження, 1993. — С. 18.
 - 16.Фостун С. М. 130-річчя товариства “Просвіта” // Визвольний шлях. — 1999. — № 1. — С. 23.
 - 17.Коновець О. Просвітницький рух в Україні (ХІХ — перша третина ХХ ст.). — К.: Хрещатик, 1992. — С. 54.
 - 18.Вітвіцький О. Участь греко-католицького духовенства в роботі українських громадських організацій Східної Галичини на початку ХХ ст. // Визвольний шлях. — 2002. — Кн. 12. — С. 55.
 - 19.Левецький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848 — 1914. Львів: накладом власним, 1926. — С. 274.
 - 20.Алексієвець М., Савенко В. Роль наукового товариства ім. Т. Шевченка в українському національному відродженні (ІІ пол. ХІХ ст. — поч. ХХ ст.). — Тернопіль, 1999. — С. 102.
 - 21.Зайцева З. Секції наукового товариства ім. Т. Шевченка: створення та початковий період діяльності (1893 — 1898 рр.) // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Зб. статей. Вип. 6. — К.: Інститут історії України НАН України, 2002. — С. 59.
 - 22.Білавич Г., Савчук Б. Товариство “Рідна школа” (1881-1939 р.). — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. — 202 с.
 - 23.Шологон Л. І. Громадсько-політична діяльність українських педагогічних організацій Галичини та Буковини кінця ХІХ — початку

- XX ст. // Вісник Прикарпатського університету. Історія. 2002. — Вип. VI. — С. 54, 59.
24. Трильовський К. З мого життя (Уривок зі спогадів) // “Гей, там на горі Січ іде. — Гей, там на горі “Січ іде!”. Пропам’ятна книга “Січей“. Упоряд. П. Трильовський. — Едмонтон, 1965. — С. 15.
25. Феденко П. Соціалізм давній і новочасний: Лондон — Париж — Мюнхен: Наше слово, 1968. — С. 185; Феденко П. Український рух у XX ст. Лондон: Наше слово, 1959. — С. 82.
26. Гуйванюк М. Січовий рух у Галичині і на Буковині (1900 — 1914). 07. 00. 01 — історія України. Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. — Чернівці, 2002. — С. 11.
27. Якимович Б. “Гей “Січ” іде, красен мак цвіте...” — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. — С. 10, 47.
28. Чоповський В. Знач. праця. — С. 27.
29. Вацеба О. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. — С. 22-23.
30. Савчук Б. Український Пласт 1911 — 1939. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1996. — С. 59-75.

Анотації

Винник Н. М. Влияние общественных организаций Галиции конца XIX — начала XX в. на социально-политическую жизнь края в украинской исторической мысли.

В статье анализируется комплекс литературы об украинских общественных организациях Галиции конца XIX — начала XX в. В ней обобщен опыт современных историков, прослежены основные течения историографии об этой тематике.

Vinnik N. M. The impact of the social organizations from the late XIX-th century till the early XX-th century on the social-political life of the land in the Ukrainian historical thought.

In the article the complex of literature on the Ukrainian social organizations of Galicia from the end of 19th century and till the beginning of the 20th century is analyzed. The experience of the modern historians concerning them is generalized; on the basis of the research works the motive of the rise of the Ukrainian organizations in this period is analyzed.